

BADATELSKÁ OTÁZKA: Jak legendy vykreslují smrt knížete Václava jako mučednictví?

EVOKAČNÍ OBRÁZEK Chris Dunn, ilustrace ke koledě Good king Wenceslas v dětské knize Time for Rhyme

EVOKAČNÍ TEXT:

Svatý Václav má mnoho podob. Dnes si nejčastěji představujeme realisticky vyvedeného středověkého rytíře na Václavském náměstí v Praze. Může ale být i dobráckým medvědíkem panovníkem, jak zobrazil ilustrátor „dobrého krále Václava“ z anglické vánoční koledy. Vyprávění o svatém Václavovi se v závislosti na autorském zázemí a motivacích proměňovaly po celý středověk. Různě vyznívají i jednotlivé svatováclavské legendy včetně těch úplně prvních vytvořených už v 10. století. Díla středověké literatury se v jednotlivých opisech

neustále proměňovala a je těžké stanovit, kde končí jedno dílo a kde začíná druhé. Středověké legendy jsou dokumenty svědčící o svatosti a zázracích mužů a žen, ale zároveň byly vnímány jako historická vyprávění, do nichž se promítaly náboženské a politické představy a ukazují na proměnlivá pojetí svatosti, panovnické role nebo křesťanského mučednictví.

ZDROJE

Zdroj 1. První staroslověnská legenda cca z let 929–935. Přiřad'te místa v ukázce k uvedeným popiskám:

Boleslavovi zaslal ďábel do srdce zlobu, aby Václava zabil. Na svátek Kosmy a Damiána jej lstivě pozval a zadržel. Václavovi družiníci jej varovali, ale on neuvěřil a vše svěřil Bohu. Ráno, když šel na jitřní, jej Boleslav u bran napadl mečem. Václav se ptá: „Co ti to napadlo, bratře?“ Pokusí se jej srazit, ale další útočníci jej raní do ruky a dorazí v chrámové bráně. Václav umírá se slovy: „V ruce tvé, Pane, poroučím ducha svého.“ Vrahové ho nechali ležet, rozsekaného a neuklizeného. Když se matka Drahomíra dozvěděla o vraždě, přišla k jeho tělu a s pláčem padla na jeho hrud'. Pohřbili ho s úctou, ale krev, kterou prolil, se ani po třech dnech nevsákla do země – znamení jeho nevinnosti a svatosti.

Vraždu zosnoval ďábel

Václav nevěří hrozbě

Václav se aktivně brání útoku

Vrahové ponechávají tělo svému osudu, truchlí nad ním jeho matka – srovnání s mučednictvím Ježíše Krista

Události po smrti jsou vykládány jako symbol svatosti

Zdroj 2. Druhá staroslověnská legenda vznikla kolem 980 jako překlad z latinské Gumpoldovy legendy. Přiřaďte místa v ukázce k uvedeným popiskám. V čem se liší od pojetí první legendy?

Boleslav si u Václava vyprosil dovolení a přichystal velkou hostinu na počest svatých Kosmy a Damiána. Se svými rádci zosnoval lest a vzkázal bratrovi: „Bratře, připravil jsem velké veselí, prosím, přijď.“ Václav pozvání přijal, ale při hostině jeho nepřátelé třikrát povstali s meči pod šaty – a třikrát je cosi oslabilo, takže zůstali sedět. Václav si jejich úmyslu byl vědom, přesto se nelekal. Pokojně prosil přítomné, aby se v klidu radovali, a v noci se oddával modlitbě. Věděl, že jeho smrt se blíží, a byl připraven ji přijmout.

Ráno spiklenci využili jeho zvyku vstávat na jitřní modlitbu. Kněz na Boleslavův pokyn zazvonil dříve a Václav vyrazil do kostela. V cestě mu však stanul jeho vlastní bratr, ozbrojený jako vlk číhající na svou oběť. Václav ho přívětivě pozdravil: „Zdráv buď, milý bratře. Díky za včerejší pohostinnost.“ Boleslav se nezastavil – udeřil ho mečem po hlavě, ale čepel odskočila. Znovu se napřáhl, ale Václava nezranil. Teprve po třetí ráně meč vypadl z ruky útočníka. Václav jej uchopil, ale místo pomsty bratrovi meč vrátil a pravil: „Nechci prolít tvou krev. Volej ty, kteří tě k tomu navedli.“ Boleslav se zalekl a přivolal své druhy. Ti Václava napadli, srazili na zem a prokláli meči a kopími.

Po jeho smrti se začaly dít divy – krev, která skropila stěny chrámu, nešla smýt ani po třech dnech. Václavova duše byla odnesena anděly do nebeského království.

Václav je vědomým mučedníkem připraveným na smrt

Boleslav zrazuje bratra a pokouší se jej zavraždit

Václav vítá mučednictví a odpouští bratrovi

Václav umírá mučednickou smrtí

Po Václavově smrti se dějí zázraky

INFOBOX

Mučednictví – Úmyslné přijetí smrti pro víru, v křesťanské tradici spojené s paralelou ke Kristovu utrpení.

Staroslověnské legendy – Písemnosti psané v jazyce církevní slovanštiny, tj. oficiálním liturgickém jazyce používaném i během mší. Církevní slovanština měla upevnit křesťanskou tradici ve slovanských komunitách. Křesťanskými liturgickými jazyky jinak byla běžně jen latina a řečtina.

Zdroj 3. Vyobrazení vraždy v rukopisném opisu Gumpoldovy legendy (originál cca 980). Iluminace (opis před 1006) kombinuje motivy z různých legend. Přiřaďte místa na obrázku k popiskám:

„Pokusí se jej srazit, ale další útočníci jej raní do ruky a dorazí v chrámové bráně.“

(první legenda)

„Kněz na Boleslavův pokyn zazvonil dříve a Václav vyrazil do kostela.“ (druhá legenda)

JAK LEGENDY VYKRESLUJÍ SMRT KNÍŽETE VÁCLAVA JAKO MUČEDNICTVÍ?

...